

un potențial emotiv care nu mai are decât un efect slab asupra cititorului contemporan. Ele sînt monumente funerare amintind de convențiile mentale ale unei epoci răposate. Și cum schimbarea modei atrage schimbarea tiparului în virtutea căruia un cuvînt declanșează o anumită reprezentare, uzura morală a textelor înseamnă uzura lor fantasmatică. Fantezia noastră nu se mai mulțumește cu litera lor, și atunci le dăm uitării.

Dar dacă limbile își pierd cu timpul potențialul emotiv, ce viitor mai poate avea scrisul? Unul pe cît de sumbru, pe atît de sigur. Exitusul. Degradarea limbilor nu e rezultatul unei involuții mentale a omenirii, ci este repunerea cuvîntului la locul lui firesc: *cuvîntul este un declanșator de fantasmă care a fost surclasat de actuala modă a transmiterii intuițiilor: imaginea televizată*. S-a inventat deci un mod mai rapid de transmitere a emoțiilor. În comparație cu viteza ecranului colorat, cuvîntul are ceva din încetineala unui melc.

Nu există, așadar, nici un motiv să credem că, în forma actuală, cartea nu va dispărea. Statistic vorbind, vor dispărea mai toate cărțile pe care ne-am obișnuit a le privi drept opere clasice ale umanității. De altminteri, bibliotecile au căpătat deja aerul unor muzee destinate conservării relicvelor: mausolee livrești

adăpostind volume pe care nu le mai consultă nimeni. Și atunci? Atunci *nu vor supraviețui decât cărțile care vor fi obiectul unor acte de credință*. Lectura va deveni luxul ritualic al celor care au nevoie de întărirea unor fluxuri fantasmatică. Dar aceștia vor fi foarte puțini. Pentru ei, lectura va semăna cu rugăciunea: iscarea unor fantasme prin intermediul cuvintelor. Lectura, în plus, va fi un act de libertate în virtutea căruia un om își va întreține fantasmele recurgînd la forma grafică a ideilor, și nu la forma lor televizată. Așadar, un act al singurătății libere într-o lume în care cuvîntul va deveni o unealtă arhaică, ineficientă și consumatoare de timp, în plus o lume în care oamenii vor putea fi manipulați prin inducerea subliminală a unor intuiții televizate. Lucrul acesta se întîmplă chiar în zilele noastre.

Singura opoziție față de cutuma oficială a culturii televizate va veni din partea acestei minorități eretice și încăpăținate, în ochii căreia cartea va rămîne obiectul unui act de credință. Doar ei vor gîndi liber și doar ei vor putea reprezenta un pericol pentru ordinea televizată. Așa cum călugării se vor izola în chilii rumegîndu-și neîncetat rugăciunile sacre, tot așa intelectualii se vor claustra între pereții casei spre a găsi acolo, în paginile cărților, o libertate pe care nu o vor

mai putea gusta în rețeaua planetară a televiziunii ubicuitare. Și indiferent că obiectul credinței lor va fi Luther, Dostoievski, Eminescu sau Rilke, prin cuvintele lor oamenii vor evada dintr-o lume în care totul va fi televizat. Abia atunci cultura cuvîntului va deveni o adevărată evaziune.

Miza culturală a viitorului va fi aceasta: cine va reuși să paraziteze mintea celuiilalt cu propriile fantasme, acela va conduce; așadar, cine va fi fecundatorul ale cărui fantezii vor găsi adeziunea cît mai multor fecundați. Perspectiva cea mai plauzibilă e cea în care tocmai intelectualii care vor ignora unghiul mort al scrisului vor fi cei care vor trăi cu iluzia că există texte durabile purtătoare de valori perene, fiind astfel pasibili de a fi fecundați de cei care știu că viața unei cărți durează atît cît durează spiritul epocii în care a fost scrisă. Cealaltă perspectivă are alura nefirească a miracolului: revoltat de figura jalnică pe care a făcut-o în istoria omenirii, Dumnezeu va reveni ca să-și reîntroneze cuvîntul.

Criza conștiinței și mentalitatea *New Age*

— TEREZA-BRÎNDUȘA PALADE —

Status questionis

„Conștiința este nucleul cel mai tainic și sanctuarul omului, în care omul se află singur cu Dumnezeu, al cărui glas îi răsună în străfunduri.“ Această frază aparține Conciliului Vatican II și este inclusă în capitolul despre demnitatea persoanei umane din Constituția pastorală privind Biserica în lumea contemporană *Gaudium et spes*. Fragmentul despre demnitatea conștiinței morale (în care apare această definiție) pornește de la premisa că în inima fiecărui om se află înscrisă o lege pe care acesta nu și-o poate da sieși de unul singur. Împlinirea acestei legi, înscrisă în inima umană de Dumnezeu, nu se poate actualiza decât prin ascultarea fidelă a glasului conștiinței, care îndeamnă inima să-și iubească Creatorul și să fie solidară cu aproapele.

Omul nu-și poate găsi, așadar, acest loc sacru al conștiinței, în care se află singur cu Dumnezeu, decât „intrînd în sine“ (*Luca* 15, 17). „Fiul risipitor“ nu a putut auzi glasul lăuntric al conștiinței, care îl îndemna să revină la tatăl părăsit, decât în momentul în care s-a întors în sine, regăsindu-și interiori-

tatea. Întoarcerea la tatăl, care simbolizează întoarcerea la Dumnezeu (convertirea), începe, așadar, prin regăsirea vieții interioare a conștiinței.

Cultura consumistă contemporană plasează, în schimb, omul în exterioritatea radicală a obiectelor. Ea pare chiar că se bazează pe o supravvalorizare a exteriorității omului și pe o idee de fericire care postulează dependența acestuia față de obiecte. Omul este redefinit aici mai curînd prin ceea ce posedă decât prin personalitatea sa. Hypermarketul, locul prin excelență al consumului și al divertismentului prin consum, a devenit astfel spațiul preferat de petrecere a timpului liber pentru omul modelat de cultura consumistă. În acest paradis artificial, omul își urmărește bunăstarea numai prin cultivarea lumii exterioare a obiectelor.

În marile supermarketuri, muzica ce stimulează nervii care incită la urmărirea bunăstării prin consum este una repetitivă și relaxantă — o muzică ce face parte din aceeași categorie cu muzica *New Age*, prin care se urmărește o „dilatare a conștiinței“ și o stare de bunăstare psihică realizată prin acordarea psihicului la „vibrațiile cosmice“

ale armoniei și iubirii universale. Ne putem întreba de ce apare această coincidență între tehnicile prin care este stimulat consumul și cele care urmăresc autoinducerea stărilor psihice „spirituale“, prin muzica *New Age*. Ce au în comun consumismul și mentalitatea *New Age* și de ce par să împiedice, în egală măsură, întoarcerea omului la interioritatea conștiinței?

Mentalitatea *New Age*

În 1937, esoteristul francez Paul Le Cour publica o carte cu intenții profetice, intitulată *L'Ere du Verseau*, în care anticipa trecerea iminentă la o nouă eră astrologică, cea a Vărsătorului. Urmînd modelul circularității indiene a vîrstelor cosmice, astrologii au construit un model „universal“, bazat pe supoziția că ar exista niște epoci astrologice care ar dura aproximativ 2000 de ani, urmînd în ordine inversă simbolurile zodiacale. Este modelul *New Age*. După „epoca Berbecului“, care ar fi fost epoca religiei ebraice, ar fi urmat „epoca Peștilor“, sau epoca religiei creștine. Civilizația ar fi urmat să intre, în jurul anului 2000, într-o nouă epocă

astrologică, numită „a Vărsătorului“ — epoca unei religii mondiale, caracterizată printr-o abundență materială și spirituală fără precedent. Noua religie a epocii Vărsătorului ar urma să depășească diviziunile, dezbinările și sărăcia care au caracterizat perioada dominată de „paradigma“ creștină. Această „nouă eră“ promite o nouă „spiritualitate mistică“ și esoterică, caracterizată prin fuziunea deliberată a conștiinței largite cu Sinele absolut, prezent în toate lucrurile și ființele din univers¹.

Programul *New Age* încorporează elemente care țin de gnoză, misticism, terapie și căutare imanentă a fericirii, recurgînd, pe deasupra, și la seducțiile doctrinelor milenariste care promit depășirea crizelor spirituale și materiale printr-o înnoire a lumii, care ar coincide cu o nouă paradigmă religioasă². Aceasta ar urma să fie epoca în care toate religiile lumii s-ar contopi într-o singură religie mondială și în care fiecare om s-ar putea recunoaște, prin tehnici care urmăresc expansiunea conștiinței (*rebirthing*, *biofeedback*, recitarea de *mantra*, meditație transcendențială etc.), ca o particulă a „conștiinței cosmice“.

Această conștiință holistă nu este altceva decât o energie impersonală a iubirii universale – un Dumnezeu impersonal, prezent în tot ceea ce există.

Cum poate fi însă definit *New Age*-ul, avînd în vedere complexitatea sa? *New Age* seamănă în multe privințe, prin caracteristicile sale oculte, cu sectele gnostice din trecut, cu manihaiștii, montaniștii, catarii, bogomilii, albigenzii, alchimiiștii Renașterii, rozacruccienii, masonii, teozofii, magicienii ș.a.m.d. Totuși, *New Age* conține și ceva nou, prin asimilarea unor elemente și practici religioase orientale care nu existau în curentele oculte din Europa. De asemenea, *New Age*-ul a încorporat și psihologia profundă a lui C.G. Jung, și psihologia transpersonală, după care omul poate experimenta o unire „mistică” cu Totul prin transcenderea persoanei sale individuale.

New Age-ul este astfel un curent spiritual ocult și mistic care propune o serie de experiențe transpersonale ce au drept scop „cufundarea într-o stare de armonie” cosmică prin transcenderea „enstatică” a propriului sine. Spiritualitatea *New Age* este, așadar, în primul rînd „psihică”, fiind bazată pe tehnici care urmăresc înălțarea la divinitate cu forțele imanente ale psihicului omenesc³.

Cosmosul este pentru *New Age* un „ocean de energie” care se manifestă sub forma unei rețele de unde aflate în legătură unele cu altele. Intrarea în rezonanță cu acest vast ocean de energie ar integra individul în atmosfera de pace, iubire, înțelegere și armonie ce ar fi produsul unei anumite combinații a planetelor pe cerul zodiacal. Această stare de armonie ar fi menită să cuprindă întreaga lume, eliberînd-o de diviziunile și de suferințele Epocii Peștilor. *New Age* respinge astfel, prin programul său unificator, polaritățile instituite de raționalitatea creștină, care au condus la opoziție, la conflict și la suferință: cele dintre Dumnezeu și lume, dintre bărbat și femeie, dintre spirit și materie, dintre trup și suflet, dintre rațiune și sentiment, dintre conștiință și inconștient, dintre oameni și animale, dintre oameni și plante etc. Toate aceste elemente ale cosmosului sunt în realitate o unică, imensă vibrație energetică. Totul este interconectat de *New Age* într-un univers conceput holist și energetic.

Desigur, *New Age*-ul bazat pe energii impersonale nu poate accepta Dumnezeu personal și treimic al creștinismului. Dumnezeu, privit ca o energie cosmică omniprezentă, ar urma să ia locul Persoanelor divine ale Sfintei Treimi. Deloc surprinzător, acest concept postmodern de divinitate coincide în fapt cu abandonarea metafizicii tradiționale în filozofia postmodernă care conține reflecții teologice. A spune că „dacă Dumnezeu este iubire, atunci Dumnezeu iubește înainte de a fi”, așa cum face, de pildă, Jean-Luc Marion în *Dieu sans Pêtre*, pare să fie destul de aproape de ideea că Dumnezeu, mai înainte de a fi o *ființă* (ca în metafizică) sau o *persoană* (ca în teologia creștină), este o „energie” sau o „vibrație” impersonală⁴.

Negînd și dizolvînd dualismul gîndirii creștine, *New Age*-ul acuză creștinismul că ar fi principalul responsabil pentru suferințele provocate în is-

torie de opozițiile instituite prin gîndirea sa rațională. Cauza acestor suferințe s-ar afla chiar în miezul doctrinei sale. Creștinismul ar fi golit lumea de transcendență, prin doctrina sa despre transcendența absolută a lui Dumnezeu. Ar fi instituit o diviziune conflictuală între bărbat și femeie, între spirit și materie și între oameni și animale, prin doctrina sa masculinistă, prin spiritualismul și prin antropocentrismul său. *New Age*, în schimb, este adeptul feminismului radical, este panteist, animalist, vegetarian și biocentric (promovînd „ecologia profundă”, bazată pe un biologism absolut, care pune semnul egal între drepturile oamenilor și cele ale animalelor).

Dar poate cea mai serioasă vină a creștinismului ar fi, după teoreticienii *New Age*-ului, aceea că a propus o doctrină morală atît de severă, întemeiată pe noțiunea de păcat (care este iluzorie, pentru *New Age*). Moralismul și legalismul creștinismului, pe lîngă faptul că ar fi produs numai suferință, i-ar fi blocat omului accesul la experiențe spirituale și mistice – adică la fuziunea cu Sinele Absolut – și la spiritualitatea abundentă, care îi va fi oferită, în schimb, sub forme esoterice de către noua „epocă a Vărsătorului”.

New Age anunță, de aceea, la fel ca și Nietzsche, o depășire a epocii conflictelor și a culpabilităților (generate de religia creștină) și promite o „redivinizare” a lumii, în totalitatea ei. Monismul spiritualist al *New Age*-ului, care dă substanță doctrinei metafizice a mișcării, este conjugat cu panteismul, care susține prezența Spiritului universal în toate ființele din univers. Afirmînd că realitatea are în totalitatea ei o natură spirituală, *New Age* este nu doar monist și panteist, ci și postmaterialist (uneori chiar direct opus marxismului). Pe de altă parte, susținînd că *orice lucru* este, în realitatea lui profundă, Dumnezeu, metafizica *New Age*-ului nu lasă loc pentru Dumnezeu transcendent care poate fi privit, ca în metafizica și în teologia creștină, ca *bunătatea în sine*. Concepția despre rău a *New Age*-ului se bazează, de aceea, pe o suspendare necritică a dualismului imanent-transcendent: dat fiind că nu tolerează o concepție metafizică despre ființa increată și ființa creată (și despre libertatea acordată ființei create), *New Age* nu poate răspunde decît într-un mod confuz întrebărilor despre existența răului și a suferinței în lume.

Misticismul profitabil al bunăstării

David Spangler, unul dintre principalii exponenți ai doctrinei *New Age*, care s-a îndepărtat în ultimele sale lucrări de esoterismul acestui curent spiritual, observă că, în formele sale cele mai populare, *New Age*-ul permite realizarea unor fantezii egoiste de prosperitate și de putere care îmbracă, de obicei, o formă ocultă și milenaristă. Prin expansiunea conștiinței, datorată, de pildă, tehnicilor de *channeling*, aceasta intră în contact cu tot felul de ființe plasate la toate nivelele de existență (mineral, vegetal, animal, uman, cosmic și divin) și „rezonează” cu o serie de „spirite” care aparțin „naturii”, sau unor maeștri spirituali, sau unor entități colective. Dar aceste practici conduc de multe ori, cum observă Spangler, la un

narcisism spiritual bazat pe anularea discernămîntului și pe suspendarea raționalității. Omul „iese din sine” prin intermediul acestor tehnici, fără a mai avea repere raționale și fără a ști, în realitate, „unde se duce”. Confuzia dintre fenomene psihice și cunoașterea obiectivă a realității ascunse se bazează pe o nerespectare a limitelor omenești și pe o exaltare irațională a conștiinței. Conștiința este deposedată de rațiune și, din acest motiv, discernămîntul este suspendat. Confuzia generată de o asemenea exaltare a iraționalității nu poate decît să blocheze, în realitate, accesul la natura obiectivă a realității. Seducțiile misticismului irațional și ale gnozei conduc, așadar, la cultivarea unui narcisism supradimensionat și la retragerea eului din realitate.

New Age promovează o ideologie a bunăstării, care trebuie realizată prin „armonia cu natura și cu cosmosul”, atît la nivel fizic, cît și spiritual. Bunăstarea, privită ca idealul suprem al omului, este susținută de o doctrină mistică și spirituală (și, așa cum am văzut, și de o metafizică monistă, panteistă și holistă). *New Age* „respectă armonia cosmosului”, dar propune totuși căi oculte și esoterice de autorealizare a omului în raport cu această armonie. El atrage, prin toate aceste seducții, consumatorii marcați de lupta dură pentru supraviețuirea dintr-o societate individualistă, care sunt în mod explicabil atrași de mirajele armoniei și bunăstării. Pentru acești consumatori, *New Age* propune o serie de tehnici, servicii și produse naturale ca acupunctura, homeopatia, cristaloterapia, muzicoterapia, aromaterapia etc. Însoțite de multe ori și de divinația astrologică, aceste servicii și produse abundă în comerțul contemporan și produc cifre de afaceri semnificative.

O mare parte din serviciile și produsele comerciale ajung astfel să fie învăluite de seducțiile *New Age*-ului. Omul poate fi menținut, astfel, în atmosfera confuză a *New Age*-ului și „în afara” conștiinței sale raționale, chiar și numai prin consumul pasiv al acestor produse. De multe ori, produsele și serviciile *New Age* (care includ, de pildă, și „gîndirea pozitivă” orientată spre succesul în afaceri) sunt asociate și cu spiritul umanismului secular prezent astăzi în „etica afacerilor” (idealul managerului mai uman și mai autentic, care este, în același timp, mai prosper și mai realizat).

Cu ajutorul publicității orientate spre hedonism și bunăstare, *New Age* devine, chiar și fără avizul conștient al consumatorilor, ideologia cea mai răspîndită a lumii de azi. Această ideologie poate fi întîlnită în cele mai diverse medii, care includ și cercurile intelectuale sofisticate și chiar pe unii creștini. Lipsa informării și a discernămîntului cu privire la produsele *New Age* explică atracția față de ele, încrederea irațională în divinația astrologică, „gîndirea pozitivă” sau dorința de ascensiune spirituală cu propriile forțe și propensiunea către misticismul irațional și agnostic.

Visul bunăstării oculte și iraționale, dar armonizate cu cosmosul și cu natura, pare să fie, așadar, favorabil societății de consum. Revenind la întrebarea inițială, s-ar părea că expansiunea conștiinței și narcisismul care procură

plăcerea psihică prin evadarea eului din realitate favorizează consumul individualist. Comerțul și paradisurile artificiale create de supermarketuri propun o bogăție și o abundență a bunăstării care nu poate fi decît susținută de conștiința narcisică a *New Age*-ului, care combină bunăstarea spirituală cu succesul și prosperitatea materială.

Totuși, această orientare comună a *New Age*-ului și a spiritului consumist care valorizează bunăstarea individuală ca pe un scop în sine, sporind astfel profiturile firmelor comerciale, afirmă acest program *împotriva suferinței*, a durerii și a limitelor omenești. Această caracteristică comună *New Age*-ului și consumismului este în sine interesantă și merită să fie abordată separat.

Criza conștiinței în societatea contemporană

Interesele economice, financiare, politice și sociale apar astăzi drept cele mai legitime priorități ale omului. Aceste interese, ce țin de viața exterioară a omului, provoacă de obicei pasionalitatea rațiunii și inspiră o atitudine care ignoră sfera conștiinței morale și reduce la pasivitate întrebările conștiinței. Criză actuală a conștiinței este, desigur, cauzată și de faptul că, în cultura actuală, examinarea conștiinței este privită ca o practică moralistă rigidă sau ca un ascetism sever, inaccesibil oamenilor obișnuiți. La această devalorizare *a priori* a examinării conștiinței se adaugă însă și mentalitatea la care m-am referit pînă acum, care susține bunăstarea individuală ca pe scopul esențial al omului și care elimină valoarea suferinței și a greșelii din sfera a ceea ce îl poate conduce pe om la împlinirea destinului său. Iar orientarea consumistă a omului către obiectele exterioare și crearea unei dependențe față de acestea împiedică, la rîndul ei, „intrarea în sine”, care poate conduce la regăsirea sanctuarului intim al conștiinței.

În parabola fiului risipitor și a tatălui milostiv din *Luca* 15, fiul nu ajunge la dorința – salutară pentru el – de a se întoarce la tatăl decît după ce a „intrat în sine”. El „aude” această dorință în străfundul inimii lui, după ce suferința și disperarea îl fac să caute o soluție și să „asculte” cu atenție glasul (probabil ignorat pînă atunci) care îi sugerează posibilitatea de a se întoarce acasă, reconciliindu-se cu tatăl părăsit.

Omul contemporan, ispitit de o exterioritate care pare să conțină toate promisiunile de fericire și fascinat de idealul bunăstării și armoniei, nu poate decît să amine, uneori la nesfîrșit, acest exercițiu al intrării în sine. Mentalitatea *New Age*, la fel ca și ideologiile individualiste care predomină în lumea contemporană, îl îndeamnă, în plus, ca în orice situație, chiar și în cele mai disperate, să se încreadă numai în el însuși și în forțele omenești. Astfel, omul de astăzi recurge mult mai ușor la tehnici de relaxare sau la terapie decît la ajutorul oferit de Dumnezeu în Biserica lui Cristos, prin Duhul său Sfînt. Mărturisirile făcute în șoaptă lui Dumnezeu, în confesiunile bisericilor, se aud mult mai rar ca în trecut – în schimb, a crescut considerabil numărul psihoterapeuților.

Psihoterapia nu poate oferi decât un ajutor omenesc – care, în plus, sporește veniturile profesioniștilor din acest domeniu. Sacramentul sau taina mărturisirii și a milostivirii divine este, în schimb, ajutorul gratuit oferit de Isus Cristos omului, indiferent de veniturile și de poziția lui în societate. Această taină a Bisericii este un dar făcut omului prin Isus de către Tatăl milostiv la care se referă alegoric parabola din Luca 15.

Desigur, revizuirea conștiinței, care precede întoarcerea la Tatăl și mărturisirea, îl pune inevitabil pe om în fața propriilor sale limite, greșeli și imperfecțiuni. Dar ea îl pune în primul rând în fața Tatălui, care este plin de îndurare și care „il vede de departe” (Luca 15, 20) pe fiul care l-a părăsit; îi aleargă în întâmpinare și îl îmbrățișează cu o tandrețe care aparține mai curînd, după cum afirmă exegeții acestui text evanghelic, inimii *matern* a lui Dumnezeu. Dumnezeu se află, desigur, dincolo de categoriile noastre de *tată* și de *mamă*. Totuși, în acest episod, Tatăl apare ca manifestînd căldura și generozitatea afectivă a *mamei*. În ce-l privește pe fiu, după întoarcerea acasă el își redobîndește demnitatea pierdută (simbolizată în parabolă prin îmbrăcarea lui cu cele mai bune haine și prin inelul pus de servitori pe degetul său – cf. Luca 15, 22). Fiul care fusese pierdut reintră astfel în circuitul iubirii divine și poate dobîndi înțelepciunea inimii, care îl învață să investească, de acum înainte, în lucrurile esențiale. Mesajul parabolei este, astfel, acela că omul este într-adevăr finit și failibil – dar că filialitatea lui este mai presus de această condiție omenească fragilă; și că, fiind fiu, el este mereu învăluit de iubirea unui tată care are și o inimă de mamă.

Această posibilitate de întoarcere la Tatăl, prin investigarea conștiinței, dispăre din orizontul omului contemporan, provocat mai degrabă să privească în afara lui, din perspectiva unui eu dilatat, irațional și narcisic care este stimulat să ia în posesie numai „stările spirituale bogate” și obiectele. Omul care aderă, în plus, la ideologiile individualiste din lumea contemporană simte mai multe afinități cu voluntarismul autosuficient al spiritualității *New Age* și cu invitația de a se realiza spiritual cu propriile sale forțe decât cu creștinismul, care susține că, deși omul este liber, este totuși limitat și condiționat de păcatul originar și de cel personal și nu se poate deschide față de Dumnezeu decât în urma recunoașterii acestui adevăr despre el însuși.

Desigur, un Dumnezeu impersonal, privit ca o simplă energie ascunsă în psihicul uman (și în toate lucrurile din jur), nu oferă motive pentru ca omul să se simtă responsabil pentru ceea ce face. Omul nu mai are nici nevoie să caute, „intrînd în sine”, o lege înscrisă de un Altul în propria lui inimă, din moment ce poate deprinde tehnici care l-ar ajuta să acționeze în mod spontan ca un iluminat spiritual, prin conectarea la „vibrațiile cosmice ale iubirii și armoniei”.

Criza conștiinței, atît de acută astăzi, pare că provine în primul rând din „ieșirea din sine” a omului, care este menținută și încurajată atît de consumism, cît și de mentalitatea *New Age*. Această criză pare convenabilă atît pentru profiturile firmelor comerciale, cît și pentru mișcarea *New Age*, care își oferă,

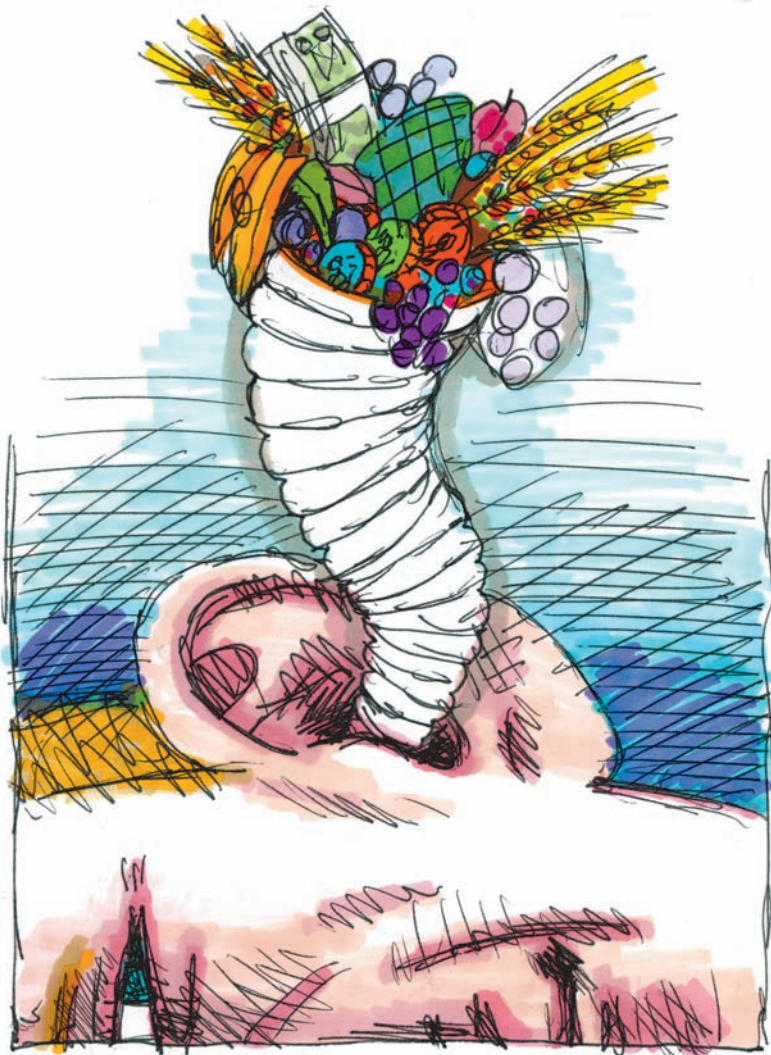
la rîndul ei, propriile sale servicii și produse comerciale. A întreține această criză, orientînd omul numai spre exterioritatea obiectelor, spre tehnici de relaxare și spre reverii narcisice ale eului „contopit cu energiile divine”, este, așadar, profitabil pentru toți cei care investesc, direct sau indirect, în industria *New Age*.

Criza conștiinței în Biserică

Această criză nu ar putea totuși să se manifeste cu o asemenea amploare dacă nu ar exista, în paralel, și o criză a înțelegerii a ceea ce înseamnă, de fapt, o spiritualitate autentică. Criza direcției spirituale, care este acută în lumea de astăzi, fiind prezentă și în Biserică, conservă la rîndul ei multe confuzii introduse de *New Age*. *New Age*-ul este anticreștin, ocult și milenarist; la fel, consumismul se bazează pe hedonismul și individualismul care au înflorit într-o societate postcreștină. Totuși, ascensiunea lor spectaculoasă în lumea de azi nu ar fi posibilă dacă această criză a

înseamnă a distorsiona înțelegerea conștiinței ca loc de întîlnire a omului cu Dumnezeu și a promova implicit o concepție juridică și legalistă despre Dumnezeu. Nu întîmplător, parabola fiului risipitor este numită și „a tatălui milostiv” – îndurarea divină, care este accentuată de această parabolă mai mult decât greșelile și rătăcirile fiului, este recunoscută în teologie ca fiind calitatea cea mai sublimă a lui Dumnezeu. Numai în lumina acestei îndurări, omul își poate regăsi demnitatea pierdută. Simpla „ieșire din sine” în lumea obiectelor de consum sau în sfera stărilor psihice transindividuale nu poate, în schimb, decât să-l îndepărteze de Dumnezeu.

Criza conștiinței este și o criză a trăirii religioase autentice. Ea poate conduce și în Biserică la situația în care glasul conștiinței – care invită nu la o retragere în eul propriu, ci la un exod al eului către „tu”-ul lui Dumnezeu și la solidaritatea profundă cu ceilalți oameni – nu mai este de fapt auzit. Falsa solidaritate și comuniunea nesinceră sunt efectele imediate ale acestei

conștiinței nu s-ar fi extins și în Biserică. Trebuie să admitem cu obiectivitate că Biserica însăși nu cultivă întotdeauna discernămintul pascal, bazat pe necesitatea suferinței și a morții care fac posibilă Învierea, și că examinarea conștiinței nu își are totdeauna relieful cuvenit în viața spirituală a creștinilor de astăzi.

În momentul în care această criză a conștiinței a luat amploare, în joc este de fapt demnitatea omului. Integritatea omului depinde de adevărul conștiinței sale și de dialogul său intim și liber cu Dumnezeu în rugăciune. Dialogul cu Dumnezeu în sanctuarul conștiinței umane nu are astfel ca miză atît moralitatea, cît demnitatea și libertatea omului. A pune accentul pe moralism

situații. A spune că *New Age*-ul și ideologia consumului individualist ar influența în mare măsură orientarea omului de astăzi ar fi incomplet, dacă nu am aminti și „universul închis” în care riscă să se izoleze creștinii înșiși, dacă nu-și cultivă sanctuarul conștiinței.

Fratele mai mare al fiului risipitor din parabolă este blocat în evaluarea exterioară a fastului cu care a fost primit fratele său risipitor și indignat de disproporția dintre ospățul oferit și „meritele” acestui frate (Luca 15, 30). El are, de asemenea, nevoie de o convertire a inimii, pentru a putea înțelege *din interior* compasiunea tatălui pentru suferințele îndurate de fratele mai tînăr după ce și-a irosit moștenirea. Chiar

dacă a respectat cu rigoare porunca tatălui (Luca 15, 29), el însuși este invitat în finalul parabolei să „între în sine”, pentru a-și conștientiza filialitatea: „Fiule, tu ești cu mine totdeauna și toate ale mele sunt ale tale” (Luca 15, 31). Tatăl îi adresează de fapt aici chiar cuvintele rostite de Isus în Ioan 17, 10. Dar filialitatea conștientizată implică și comuniunea cu fratele reîntors acasă (Luca 15, 32); implică solidaritatea și iubirea care înțelege și vindecă rănile trecutului.

Legalismul și moralismul nu sunt, prin urmare, suficiente, pentru a face din conștiință locul sacru de întîlnire a omului cu Dumnezeu. Consumismul și mentalitatea *New Age* îl îndepărtează pe om, la fel ca pe fiul risipitor, de Tatăl, care poate fi regăsit prin reintrarea în sanctuarul conștiinței. Totuși, criza actuală a conștiinței îl poate atinge și pe fratele conformist al fiului risipitor, menținîndu-l într-un creștinism exterior, redus la norme morale și orgolios în privința „moștenirii păstrate” – o moștenire ascunsă totuși sub pămînt (cf. Matei 25, 24–40), din teama paralizantă față de Dumnezeuul Legii. Opusul „paradigmei” *New Age* nu este, așadar, un creștinism care pretinde să domine omul prin evocarea continuă a culpabilităților sale în raport cu o lege severă, care conduce numai la suferință degradantă și la neîncredere în forțele proprii. *New Age* pare că se opune mai curînd spiritualității autentice a creștinismului, care respectă omul, cu demnitatea sa de ființă inteligentă și liberă, dar și capabilă de întîlnirea cu Creatorul său. Contestă în mod programatic *persoana* umană și *persoana* lui Dumnezeu. Prin aceasta, se opune, de fapt, comuniunii de iubire personală pe care omul o poate cultiva cu Dumnezeu, „intrînd în sine”.

¹ Aceste caracterizări sunt preluate din articolul „Una riflessione cristiana sul *New Age*”, din *La Civiltà Cattolica*, 1/2003, pp. 455–465.

² V. și analiza mișcării *New Age* din punctul de vedere al doctrinelor milenariste din Jean Delumeau, *Une histoire du paradis*, II: *Mille ans de bonheur*, Paris, Fayard, 1995, pp. 393–403 și din cartea mea *Renovatio mundi. Eseu despre Mileniu între tradiții apocaliptice și modernitate*, București, Persona, 1998, pp. 86–88.

³ În articolul din *La Civiltà Cattolica* citat mai sus, *New Age* este definit nu doar ca o spiritualitate, ci și ca o ideologie și un ansamblu de practici (*yoga*, meditația transcendentă, recitarea de *mantra* etc.).

⁴ Dacă, la Sfîntul Augustin, Sfînta Treime apare ca un a-fi-în-comuniune, care conferă un sens trinitar autorevelării lui Dumnezeu ca „Eu sunt Cel ce sunt” din *Exodul* 3, 14, a pune iubirea divină înaintea ființei divine, în spiritul postmodern al lui Jean-Luc Marion, dobîndește un cu totul alt sens decât în teologia trinitară a Sfîntului Augustin. După Sfîntul Augustin, ființa divină trebuie înțeleasă ca o comuniune de iubire între persoane sau ca un a-fi-unul al celor trei Persoane divine în unitatea iubirii intratreimice. A spune că viața intimă a Sfîntei Treimi și fundamentul unității sale este iubirea nu înseamnă totuși, în metafizica augustiniană, a abandona primordialitatea metafizică a *ființei* care există ca Trei în Unul, la fel ca în filozofia postmodernă și postmetafizică a lui Jean-Luc Marion. Nivelul metafizic primordial pe care este situată ființa nu este dizolvat de Sfîntul Augustin printr-o teologie trinitară bazată pe iubirea intratreimică (ce nu este, așadar, posibilă, decât în interiorul ființei divine). ☞